

Forum for islamforskning Nyhedsbrev – e-mail

24. NOVEMBER 2008

ÅRGANG 3, NUMMER 1

Indhold:

- Nyt fra bestyrelsen
- Nyt fra kassereren
- Nyt fra forskningsverdenen
- Ph.d. nyt
- Arrangementer
- Publikationer

Bidrag til nyhedsbrevet:

- Gør artikler korte og relevante.
- Alle oplysninger skal være af værdi for FIFO's medlemmer.
- Deadline for bidrag til næste nummer: 1. februar 2008.

Nyt fra bestyrelsen og redaktionen

FIFO afholdt den 17. november 2008 et åbent seminar på Syddansk Universitet; Center for Mellemøststudier med overskriften "Livsrum: Muslimske minoriteter", hvor deltagere havde fornøjelsen af at høre oplæg fra Kirstine Sinclair, Jakob Feldt og Dorthe Høvids Possing om deres forskningsprojekter og feltarbejde hos muslimer i Vollsmose, på internettet og i London. Alle tre oplæg forholdte sig til sammenhængene mellem forskellige muslimske fællesskaber, og hvordan 'steder' gøres og skabes af muslimske minoritetsaktører. Seminaret var så spændende og inspirerende, at FIFO planlægger et længere arbejdsseminar med titlen "Making Muslim Space – sted og livsrum" på SFI den 18. marts fra kl. 10-17. Nærmere information følger. Tak til værterne på Center for Mellemøststudier, Jakob Feldt og Kirstine Sinclair, for et velarrangeret, interessant og udbytterigt FIFO-seminar.

Tidsskrift for Islamforskning har fået ny redaktør: Ph.d.-stipendiat Brian Arly Jacobsen fra Afdeling for Religionshistorie, Københavns Universitet er ny redaktør.

Tidsskriftet udkommer næste gang i december måned med temaet *Islam og udannelse*.

Nyt fra kassereren

Vi har været lidt forsinkede med påmindelserne om dette års kontingentindbetalinger. Det skyldes, at vi i år først afholdt vores generalforsamling i juni måned. Vi har sendt en del rykkere ud, før kontingenterne kom i hus – vi vil derfor gerne bede om, at alle næste gang forsøger at indbetale hurtigst mulig efter vores første påmindelse. Ellers bruger vi unødigt meget tid på at sende særskilte rykkere og opdatere medlemslister.

Nyt fra forskningsverdenen

Forskningsenheden *Den nye islamiske offentlighed* arbejder med at kortlægge og analysere, hvordan nye mellemøstlige medier som satellit TV og internet i disse år er i færd med at ændre islamiske normer, politik og identitet. De transnationale medier har siden 1990'erne skabt en række nye offentlighedsformer, der gør det muligt for muslimer at kommunikere og interagere med trosfæller på tværs af stater og regioner, og som samtidigt har svækket de enkelte staters mulighed for at kontrollere kultur og religion i deres medier. Fremkosten af nye medier er faldet sammen med en større islamisk vækkelse siden 1980'erne, og de to udviklinger udgør tilsammen en udfordring til de sekulære moderne offentligheder, der har domineret de fleste mellemøstlige samfund siden Anden Verdenskrig.

Forskningsenheden *Den nye islamiske offentlighed*, har til huse på Institut for

Nyt professorat:
Dr. phil. Jakob
Skovgaard-
Petersen er ny
professor på
ToRS.

Ny dansk ph.d.-
afhandling om
religiøse autori-
teter i Danmark

Tværkulturelle og Regionale Studier. Enheden har fået fem år til sit arbejde. De ansatte er professor Jakob Skovgaard-Petersen og adjunkt Sune Haugbølle.

Center for Europæisk Islamisk Tænkning (CEIT) er oprettet og finansieret af prof. Jørgen S. Niensens midler fra Danmarks Grundforskningsfond. Centerets primære fokus er islamisk religiøs tænkning i Europa. Målet er at afsøge og forstå denne tænkning både i islams historiske kontekst og i forhold til den samtidige islamiske tænkning. I centerets arbejde vil der også åbnes op for sammenlignende analyser af udviklingen i både Islam og kristendom i den europæiske kontekst. Forskningen på centeret varetages ud over Jørgen S. Nielsen af Safet Bektovic, der forsker i moderne muslimsk tænkning på Balkan, af Thomas Hoffmann, der kortlægger hvordan islamiske kernetekster og teologier undersøges og bruges, særligt af muslimske lærere og studerende på universiteterne, samt af Nadia Jeldtoft, der i sit Ph.d.-projekt fokuserer på religiøs identitet og religiøs betydning hos forskellige grupper af europæiske muslimer inden- og udenfor organisationer. CEIT har til huse på det Teologiske Fakultet på fjerde sal.

Sammen med forskningsenheden den Nye Islamiske Offentlighed (NIO) på CNA, udgør centeret rygraden i Københavns Universitets islamsatsning. Ud over forskningen er det centralt for denne satsning, at der over de næste par år udbydes en række kurser og seminarer som har bred relevans for islamforskningen. Endeligt er det ambitionen, at formidlingen af islamforskningen skal intensiveres således, at debatten i Danmark kan nuanceres. På satsningens hjemmeside www.islam.ku.dk bliver der offentliggjort kommende arrangementer og publikationer, ligesom siden skal fungere som paraply for islamforskning på Københavns Universitet.

Nyt professorat

Dr. phil. Jakob Skovgaard-Petersen er blevet ansat som professor ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier med særlige opgaver inden for den nye forskningsenhed "Den nye islamiske offentlighed". Jakob Skovgaard-Petersen er uddannet religionshistoriker fra KU. Han disputerede i 1996 med afhandlingen *Defining Islam for the Egyptian State. Muftis and Fatwas of the Dar al-Ifta* om den ægyptiske stats-fatwa institution. Siden 1996 har Skovgaard-Petersen været ansat på Carsten Niebuhr Institutet, bl.a. som studieleder, indtil han i 2005 tiltrådte stillingen som direktør for Det dansk-egyptiske dialoginstitut i Kairo, under Det Arabiske Initiativ.

Ph.d-nyt:

Religiøse autoriteter og det islamiske felt i Danmark

Den 27. marts 2008 forsvarede religionsforsker Inge Liengaard sin ph.d.-afhandling ved Afdeling for religionsvidenskab, Det teologiske Fakultet, Aarhus Universitet.

En af de væsentligste samfundsmæssige forandringer i Vesteuropa de seneste 50 år, har utvivlsomt været migrationen fra muslimske lande. Det har bl.a. af født en til tider intens debat om migranternes og deres efterkommeres religiøsitet. Fra en religionsvidenskabelig betragtning er det interessante bl.a. på hvilken måde de muslimske migranternes religiøsitet udvikler sig under påvirkning af de forandrede vilkår, man lever under. I afhandlingen *Normalt er islam jo en fælles ting ... Religiøse autoriteter og etableringen af et islamisk felt i Danmark* forudsættes det, at de personer, som har etableret sig som religiøse autoriteter i bl.a. Danmark, influerer denne udvikling,

Afhandlingen er baseret på 22 kvalitative interviews med personer – primært imamer – som forskellige grupper af danske muslimer anerkender som religiøse autoriteter. Det er en indbyrdes meget forskelligartet gruppe: De spænder fra specialiserede shiamuslimske ulama med uddannelser fra Qum og Najaf til dan-

Ny dansk ph.d.-afhandling om Satan i den islamiske tradition.

ske konvertitter og sunnimuslimske karismatiske imamer med sekulære uddannelser.

Afhandlingen er opdelt i seks kapitler: de første tre skitserer henholdsvis migrationen fra muslimske lande til Vesteuropa, afhandlingens teoretiske grundlag og den historiske udvikling i synet på og positioneringen af islamiske autoriteter. Kapitel fire til seks stiller skarpt på de islamiske autoriteter i en dansk kontekst: Først undersøges baggrunden for at de overhovedet formår at positionere sig som religiøse autoriteter – i den sammenhæng spiller bl.a. uddannelse en central rolle. Dernæst undersøges deres religiøse profiler, indbyrdes positionering, samarbejde og konkurrence. Sluttelig analyseres deres autoritetssfære og forskellige versioneringer af, hvordan islam skal praktiseres i Danmark.

I afhandlingen konkluderes det bl.a., at det islamiske felt i Danmark fortsat er relativt svagt, som følge af en række årsager. Bl.a. er feltet stadig i overvejende grad organiseret langs etniske skillelinier. Resultatet heraf er, at imamer fra forskellige etniske miljøer sjældent samarbejder, mens imamer med samme etniske baggrund til gengæld jævnligt opfører sig som konkurrenter. Desuden har de islamiske autoriteter vanskeligt ved at omsætte deres autoritet og indflydelse fra det islamiske felt til de øvrige samfundsfelter.

Myth and Memory: Satan and the Other in Islamic Tradition

Den 5. maj 2008, forsvarede filolog Jean Butler sin Ph.d.-afhandling ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns Universitet.

Ideen om den Anden handler i sin grundtone om distinktionen mellem selvet og andre mennesker, og er som sådan en vital byggesten i opbygningen af identitet, herunder social, religiøs og politisk identitet. Vi definerer os selv gennem andre, og således bliver 'andetheden' som mekanisme et redskab til etablering af selvet i en social, religiøs og politisk kontekst. Vi genfinder i en islamisk monoteistisk kontekst, i koraniske og extra-koraniske polemiske udsagn om bl.a. samtidige jødiske og polyteistiske samfund, alle de familiære konnotationer af andethed, inklusiv dæmonisering, retorisk indlejret. Disse illustrationer af en, mere eller mindre, radikal Anden, fortæller naturligvis ikke den fulde historie om den historiske Anden i islamisk tradition, men udgør iflg. *Myth and Memory* magtfulde, didaktiske grundfortællinger om synd og straf, hvori de troende kan spejle sig og tage ved lære. Afhandlingens aktualitet skal ses i lyset af nutidige, islamistiske aktørers trækken på denne særegne form for religiøs erindring i deres konstruktion af en 'ny' og mere 'retfærdig' islamisk identitet, hvor andre – ikke-muslimer såvel som andre muslimer – gøres til genstand for etisk såvel som voldelig fremmedgørelse.

Afhandlingen tager sit teoretiske udgangspunkt i den tyske ægyptolog Jan Assmanns tese om monoteisme som byggende på en Mosaisk Distinktion mellem sandt og falsk, ret tro og vantro, og 'os og dem.' Dermed fokuserer den på nogle af de mere alvorlige, iboende aspekter af monoteismen, nemlig de, som handler om at definere sig religiøst i opposition til andre mennesker og, i yderste konsekvens, gennem stigmatisering eller endda dæmonisering af disse andre, at etablere en 'sandere' religiøs identitet. Erindring og de narrative, liturgiske og rituelle former for *cultural memory*, der iscenesætter og definerer den monoteistiske kultur og fortæller historien om dens oprindelse, ses i denne sammenhæng som afgørende for kulturens fortsatte beståen og gyldighed: I frelsesorienterede monoteistiske religioner betyder glemsel fortabelse og erindring frelse. Denne indsigt synes endda at have særlig relevans for den islamiske religiøse tradition og kultur, konstrueret, som den er, på en stærk historisk tradition for overlevering af erindrede normative narrativer og ritualer.

Det er afhandlingens pointe, at Satan som narrativ figur spiller en central – om end paradoksal – rolle for den koraniske, såvel som den post-koraniske, teologi-

Foredrag af Tarif Khalidi i anledning af oversættelsen af hans bog *Den muslimske Jesus*.

Nyt opslagsværk om islam: *Gads Leksikon om Islam*.

ske etablering af en islamisk etik og identitet. MuĤammads kald til den sande tro, fordrer implicit eksistensen af en falsk tro, ligesom forestillingen om Guds 'rette vej,' fordrer den implicitte tilstedeværelse af afveje. Disse symboliseres af Satan, hvorfor ihukommelse af også ham, paradoksalt nok, er nødvendig for at huske Gud. Ikke alene udfolder den syvfoldige koraniske beretning om den ulydige IblĤs og Adam en bred vifte af karakteristika, hvormed man til enhver tid – mytologisk, eksemplarisk såvel som i helt konkret nutid – kan identificere de, som står i opposition til Gud og Hans udvalgte folk af rettroende. Satan-figuren personificerer, og bliver i yderste konsekvens indbegrebet af, den helt nødvendige opposition til den islamiske sag, foruden hvilken denne sag ikke i sig selv ville give mening: Han er den vantro, afgudsdyrkeren, det arrogante menneske, der tror at vide bedre end Gud. Han tilhviser det budskab, man *ikke* skal lægge ører til; han viser den vej, man *ikke* skal gå ad; han leder mennesket til glemsel og dermed til fortabelse. Det er på denne konstante liturgiske og rituelle ihukommelse af ikke alene Gud, men også af Hans modsætning, at den monoteistiske, islamiske identitet grunder sig. Og det er på dette paradoks, at den radikale islamisme forstår at spille.

Arrangementer

ISLAMSEMINAR PÅ ToRS

Tirsdag 9 december kl. 15.15-17 lokale U2, Snorresgade 17-19

Karen-Lise Johansen Karman, Fortolkning af islamisk praksis i Vesten: Fatwaråd og fatwaer til muslimske minoriteter

Konference: Rhetoric of the Image: Visual Culture in Political Islam

Tid: 21.-22. marts, 2009. Sted: Københavns Universitet. Call for Papers: Please send a 200-word abstract by October 15, 2008 to Sune Haugbølle (suha@hum.ku.dk) and Christiane Gruber (chgruber@indiana.edu).

Foredrag af Tarif Khalidi i anledning af oversættelsen af *Den muslimske Jesus. Jesusord og fortællinger i islamisk litteratur* (Mimer 2008). Tid: 10. december 2008, kl. 13.00. Sted: Center for Europæisk Islamisk Tænkning, Københavns Universitet. derligere information fås ved henvendelse til Niels Valdemar Vinding (nvv@teol.ku.dk).

Det arabiske initiativ - en film af Lotte Mik-Meyer

Tirsdag, 9. december 2008, Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet, auditorium 1.

15.00: film (på dansk).

16.15: panel discussion (in English) with Lotte Mik-Meyers, Jakob Skovgaard-Petersen, Arwa Mahmoud (freelance reporter, Cairo) and Marwa Elnagar (IslamOnline and Reading Islam.com, Cairo).

Alle er velkommen. Læs mere her: <http://aisaudk.blogspot.com/>.

Publikationer

Gads Leksikon om Islam. I august udkom *Gads leksikon om Islam*, der er redigeret af Jean Butler & Thomas Hoffmann. Opslagsværket rummer mere end 600 artikler, som er forfattet af Dorthe Bramsen, Jean Butler, Ehab Galal, Thomas Hoffmann, Søren Hove, Annette Haaber Ihle, John Møller Larsen, Søren Christian Lassen, Inge Liengaard, Philippe Provencal og Kate Østergaard. Redaktørerne forklarer, at Gads leksikon om Islam er baseret på følgende fire teser:

- Fakta men også strid om fakta. Gads leksikon om Islam er et opslagsværk, som leverer korte og præcise fakta om emner med relation til islam og den muslimske verden. Men selv fakta er omstridte - af såvel videnskaben som af de islamiske traditioner selv. Her er det dog ikke så meget leksikonets rolle at fælde den endelige dom, som det er at kvalificere emnet ved at lade kompleksitet og begrundede meningsforskelle komme til orde.

- At favne islam metodisk. Islam er en mangefacetteret størrelse, og studiet af

FIFO

Att.: Garbi Schmidt
SFI, Socialforsknings-
instituttet
Herluf Trolles Gade 11,
1052 Kbh. K

E-mail:

info@islamforskning.dk

FIFO på internettet:

www.islamforskning.dk

Redaktion på Ny-

hedsbrevet: Karen-
Lise Johansen Karman
og Brian Jacobsen

muslimers tro og praksis rummes derfor ikke entydigt i én fagtradition. I sin tilgang til islam trækker leksikonet derfor på flere forskellige fagtraditioner.

- Islam og humanistisk religionsforskning. Humanistisk religionsforskning anskuer religion som et kulturelt, historisk og menneskeligt fænomen, der kan undersøges med de grundlæggende samme metoder og teorier, som gælder for andre kulturelle, historiske og menneskelige forhold. Det vil sige, at den er forpligtet på en tilgang, hvor kritisk efterprøvning af en tilsyneladende konsensus - muslimsk såvel som videnskabelig - er alfa og omega.

- Islam problematiseret. Islam er ikke længere blot et eksotisk fænomen, men er blevet en levende, og undertiden prekær, del af den danske og globale virkelighed. Islam problematiseres fortløftende - af såvel muslimer som ikke-muslimer. Leksikonet rummer derfor også opslag, der af forskellige årsager har bemægtiget sig diskursen om islam, f.eks. terrorisme og orientalisme.

Flemming Mikkelsen, *Indvandring og Integration*, Akademisk Forlag, 264 sider.

Mikkelsen giver en samlet fremstilling af forskningsfeltet indvandring og integration gennem de seneste tyve år. I bogen beskæftiger han sig med emner som:

- * fra arbejdsmarked til religion og religiøsitet
- * fra uddannelse og danskundskaber til boligforhold og familierelationer
- * fra indvandrerungdom og indvandrerorganisationer til religion og religiøsitet
- * fra politisk deltagelse til mediernes fremstilling af etniske minoriteter

Leila Ahmed, *Kvinder og køn i islam*. Historiske rødder til en moderne debat (oversat af Birgitte Rahbek), Vandkunsten, 448 sider.

Leila Ahmeds bog behandler islams syn på kvinder fra oldtiden til i dag og giver dermed den moderne strid om kvinders stilling i islam et historisk perspektiv. Hun fremstiller de traditioner, der ligger bag muslimske kvinders sociale status, og som en rød tråd gennem bogen viser hun det spændingsfelt mellem et etisk ideal om ligestilling og en hierarkisk struktur, der gennemsyrrer både Koranens tekst og islams historie. *Kvinder og køn i islam* stiller spørgsmål ved patriarkalske fortolkninger af islam, der har været brugt til at undertrykke kvinder.